

Zelfs na een halve eeuw cultuurstrijd in de Lage Landen, met Ons Erfdeel als uitvalsbasis, flakkerd het heilige vuur van de verontwaardiging nog makkelijk op. Cynisme en verbittering zijn hem vreemd.

Te danken aan de liefde voor de poëzie, gekoesterd sinds hij zelf begon te dichten op z'n zeventiende?

Aan de vooravond van Wereldgedichtendag een gesprek met Jozef Deleu over het peilen naar de essentie.

Toon Osaer

'Het gaat om het behoud van het weerloze'

VIJF jaar geleden vertrouwde Jozef Deleu (geboren in 1937) de Vlaams-Nederlandse Stichting Ons Erfdeel - zijn kind - toe aan zijn opvolger Luc Devoldere. Het welverdiende pensioen wordt geen rustperiode. Meer zelfs, Deleu blijft gedreven actief. Eindelijk kan hij een oude droom waarmaken: een poëzietijdschrift uitgeven. Hij kan twee uitgevers overtuigen om *Het liegend konijn* op professionele leest te schoeien. Het blad bestaat nu vijf jaar en brengt twee keer jaarlijks uitsluitend nieuwe Nederlandstalige poëzie. Met succes blijktbaar. „Een bewijs dat er gemeende belangstelling bestaat voor dit moeilijke literaire genre.”

- Waar blijft u al meer dan een halve eeuw die gedrevenheid vandaan halen?

Drie elementen hebben mijn engagement bepaald: mijn opleiding, mijn leermeester en mijn gezin. In de normaalschool van Torhout had ik uitstekende priesterleraars: Gezelle-kenner Karel de Busschere en Renaat Van Elslan-de. Zij hebben mij liefde voor taal en literatuur bijgebracht. Ze hebben me ook Vlaamsbewust gemaakt. Het waren open en inspirerende geesten, ver vooruit op hun tijd. Toen ik zeventien was, stuurde ik de dichter en romancier André Demedts mijn eerste verzen. Hij werd mijn echte 'leermeester'. Hij inspireerde me niet alleen om Ons Erfdeel op te richten, hij opende ook de wereldliteratuur voor mij. Zonder oogkleppen. Hij was een zeer tolerant en breeddenkend man, die me adviseerde mensen met kwaliteit aan te trekken, ongeacht hun ideologische overtuiging. Vijftig jaar geleden was dat niet vanzelfsprekend.

En dan is er mijn afkomst en mijn gezin. Ik ben de jongste uit een hardwerkend en gelovig boerengezin dat het niet makkelijk heeft gehad. In 1960 trouwde ik met Annemarie Deblaere, die ik via de jeugdbeweging leerde kennen. We hebben drie kinderen en twee kleinzonen. Samen met onze kinderen is Annemarie voor mij

altijd een enorme steun geweest. Ik ben een vechter, iemand die geen vrede neemt met de dingen zoals ze zijn, en zeker niet met het zelfvoldane en materialistische Vlaanderen van vandaag.

- *Ons Erfdeel is uw levenswerk. Toch bent u in de meeste Vlaamse gezinnen allicht gekend als bloemlezer van poëzie. Het 'Groot verzenboek' is intussen een klasieker.*

Ik was 45 jaar lang hoofdredacteur van *Ons Erfdeel* en van de anderstalige tijdschriften die uit dit blad zijn gegroeid. Het leiden en uitgeven van publicaties die het beste uit onze cultuur naar voren brengen, is mijn antwoord op middelmatigheid. Ik heb geen talent voor destructie. Ik moet iets kunnen opbouwen. En dat heb ik met mijn enthousiaste vrienden van Ons Erfdeel kunnen doen.

Maar al die tijd was ik ook een groot lezer, vooral van poëzie. In 1976 publiceerde ik het *Groot verzenboek*, een thematische bloemlezing over leven, liefde en dood. Sindsdien volgen de edities elkaar op. In elke nieuwe editie neem ik

ook werk op van jonge dichters. Er wordt zeer veel poëzie geschreven en er is veel talent in ons taalgebied. Ik probeer het op de voet te volgen. De poëzie liet ik zelfs in de drukste periode van mijn loopbaan nooit los. Ze was voedsel voor mijn ziel. Het samenstellen van bloemlezingen is het gevolg van mijn jarenlange lectuur van poëzie. Je wordt langzamerhand kenner door zéér veel goede poëzie te lezen. Een andere manier is er niet.

- *U bent zelf een verdienstelijk schrijver. Moet je zelf dichter zijn om het werk van anderen te kunnen selecteren voor bloemlezing of tijdschrift?*

Een dichter hoeft je voor die bezigheid niet te zijn, wel moet je geschikt zijn over een poëtisch aanvoelen. Sinds mijn zeventiende schrijf ik gedichten. Altijd mondjesmaat. Ik ben geen veelschrijver, veeleer een schrapper. Wat je in één zin kunt zeggen, moet je niet in drie zinnen doen. In 1963 verscheen mijn eerste bundel. Naast poëzie schreef ik ook lyrisch proza. Een aantal van mijn

cultuur-politiek redevoeringen blijven bekend, zoals *De pleinvrees der kanunniken*.

- *De diepe dingen des levens inspireren u. Is er iets veranderd in uw poëzie sinds u enkele jaren terug een ernstige ziekte overwon?*

Ik kan alleen schrijven indien ik er echt behoefte aan heb mijn ervaringen en inzichten zo precies mogelijk onder woorden te brengen. Ik ben geen auteur van lange verhalen. Mij gaat het vooral om de kracht van de suggestie, om die ultieme poging om bij de lezer emotie en inzicht op te wekken. Ik ben niet geïnteresseerd in het bijkomstige. Geschriften zonder intellectuele en spirituele diepgang boeien me niet. Literatuur en poëzie in het bijzonder gaan over het mysterie waarmee wij moeten leven. Wij hebben meer vragen dan antwoorden. Iedere generatie moet

opnieuw de grote levensvragen formuleren en proberen er een antwoord op te geven. Hoe kostbaar de traditie ook is, ze mag nooit een rem zijn op de onstuitbare voortgang van het leven.

De kanker die mij een paar jaar geleden trof, heeft mijn aandacht voor het wezenlijke verscherpt. We zijn allemaal broos en breekbaar, en toch moeten we blijven ijveren voor een betere wereld. Niets kan het frêle 'denkend riet' dat wij zijn, ontslaan van die menselijke, noem het christelijke of humanistische plicht. De sociale en maatschappelijke dimensie in alles wat ik doe, is nooit ver weg. Het is niet omdat ik werk op mijn zolderkamer, dat ik in een ivoren toren leef.

Zolang een samenleving zich inzet voor het weerloze én de weerlozen, is ze niet verloren

- *Kan poëzie de zoekende mens zin bieden?*

De behoefte aan spiritualiteit, aan de dingen van de geest, neemt toe naarmate wij overspoeld worden door consumentisme. De

mens wordt in toenemende mate herleid tot een klant. Als Bush, president van het machtigste land van de wereld, de Amerikanen oproept om zoveel mogelijk te shoppen, dan ben ik geschandaliseerd. Ik weet wel dat poëzie in deze materialistische wereld slechts een druppel is op een gloeiende plaat, maar toch geloof ik dat de kracht van het authentieke woord dat zoekt naar het mysterie achter de dingen, onaangestast blijft. Het raakt de mens in zijn diepste zijn en het spoort hem aan zichzelf niet in luxe en welvaart te verliezen.

„Alles van waarde is weerloos”, dichtte de Nederlander Lucebert. Uiteindelijk gaat het altijd om het behoud van het weerloze. Zolang een samenleving zich inzet voor het weerloze én de weerlozen, is ze niet verloren. In de mate dat nutteloosheid nuttig kan zijn, heeft poëzie, de kracht van het authentieke woord, een groot maatschappelijk nut. Ze suggereert zelfs antwoorden op de onbeantwoorde vragen over het hierna-

© Kristof Ghyselincx